

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра управління державними і корпоративними
фінансами

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять
з дисципліни
«ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

Харків – 2018
Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до

друку на засіданні кафедри управління державними і корпоративними фінансами 16 лютого 2017 р., протокол № 6.

Методичні вказівки призначено для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» всіх форм навчання.

Укладач

проф. І. Ю. Зайцева

Рецензент

проф. О. Г. Кірдіна

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять
з дисципліни

«ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

Відповідальний за випуск Зайцева І. Ю.

Редактор Буранова Н. В.

Підписано до друку 12.05.17 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 1,25. Тираж 50. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейербаха, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Методичні вказівки до практичних занять за темами.....	8
Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту.....	8
Тема 2. Система організаційно – інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.....	11
Тема 3. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках.....	12
Тема 4. Управління прибутком підприємства.....	14
Тема 5. Управління активами підприємства.....	18
Тема 6. Вартість і оптимізація структури капіталу підприємства.....	22
Тема 7. Управління інвестиціями підприємства.....	25
Тема 8. Управління грошовими потоками підприємства.....	26
Тема 9. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування.....	27
Тема 10. Політика антикризового фінансового управління підприємством при загрозі банкрутства....	28
Перелік питань теоретичного характеру для самостійного опрацювання студентами.....	30
Список літератури.....	34

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Фінансовий менеджмент» пропонується до викладання студентам спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» всіх форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

В умовах формування ринкової економіки в Україні фінансовий менеджмент набуває все більшої актуальності, оскільки в управлінні підприємством зміщується акцент з управління виключно виробничого до управління фінансами, адже зберегти міцні ринкові позиції в умовах досить жорсткої конкуренції можна, спираючись на ефективний фінансовий менеджмент. Дисципліна «Фінансовий менеджмент» є базовою для підготовки магістрів. Її орієнтовано на засвоєння сучасних методів управління фінансами суб'єктів господарської діяльності.

«Фінансовий менеджмент» являє собою наукову дисципліну, яка вивчає комплексну систему принципів і методів розроблення і реалізації управлінських рішень, направлених на формування, розподіл та використання фінансових ресурсів підприємства і організацію його грошових потоків з метою досягнення оперативного-тактичних та стратегічних цілей.

Метою дисципліни є надання студентам поглиблених знань з питань фінансового управління підприємствами різних організаційно-правових форм та різних форм власності в умовах ринкової економіки, формування теоретичної та методологічної бази, необхідної для вільного володіння сучасними методиками стратегічного та оперативного-тактичного фінансового менеджменту, а також опанування основних підходів щодо вибору, обґрунтування та реалізації найбільш ефективних фінансових рішень у процесі управління.

Основне завдання дисципліни – допомогти майбутнім спеціалістам сформувати комплексне розуміння механізму управління фінансами підприємств, навчити правильно застосовувати методичний інструментарій фінансового менеджменту, опанувати методику розроблення фінансової стратегії діяльності підприємства з урахуванням його фінансово-економічного стану на ринку, сформувати вміння застосовувати системний підхід при розробленні політики управління

прибутком, інвестиційної політики, політики управління активами підприємства, при визначенні вартості капіталу та оптимізації його структури, а також навчити правильно та своєчасно застосовувати інструменти антикризового фінансового управління.

Курс «Фінансовий менеджмент» тісно пов'язаний з такими дисциплінами, як «Мікроекономіка», «Фінанси», «Фінанси підприємств», «Фінансовий аналіз», «Інвестування», «Економічний аналіз», «Бухгалтерський облік», «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання» та ін.

Предметом вивчення дисципліни є стратегічне та оперативно-тактичне управління фінансами підприємств різних організаційно-правових форм та різних форм власності, направлене на максимізацію фінансових результатів діяльності підприємства та максимізацію добробуту власників підприємства.

Програмою дисципліни передбачено формування у студентів відповідних знань з таких основних питань:

- необхідність і значення фінансового менеджменту в умовах реального виробництва;
- особливості організації ефективної системи інформаційного забезпечення фінансового менеджменту;
- використання теорії вартості грошей у часі у фінансових операціях;
- особливості формування системного підходу щодо управління прибутком підприємств;
- формування політики управління активами підприємства;
- специфіка визначення вартості капіталу підприємства та критерії оптимізації структури капіталу підприємства;
- розроблення політики управління інвестиційною діяльністю підприємства;
- значення та особливості управління грошовими потоками підприємства, методи їх оптимізації;
- особливості застосування інструментів антикризового фінансового управління з урахуванням ступеня фінансової кризи на підприємстві.

У результаті вивчення курсу “Фінансовий менеджмент” студенти повинні

знати:

✓ сутність, методологію, інструментарій та принципи фінансового менеджменту;

✓ систему інформаційного забезпечення фінансового менеджменту та її користувачів;

✓ основні напрямки політики управління прибутком підприємства та етапи її розроблення в межах стратегічного та оперативно-тактичного фінансового менеджменту;

✓ особливості визначення вартості всіх елементів капіталу підприємства та вплив структури капіталу на його вартість;

✓ основні напрямки політики управління активами підприємства та їх особливості при використанні стратегічного та оперативно-тактичного фінансового менеджменту;

✓ оптимальні напрямки інвестиційної політики підприємства та особливості управління реальними і фінансовими інвестиціями;

✓ критерії прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень щодо забезпечення своєчасної реструктуризації інвестиційного портфеля підприємства;

✓ сутність, цілі, завдання та методи фінансового планування і прогнозування в системі фінансового менеджменту;

✓ основні напрямки політики антикризового фінансового управління підприємством, внутрішні та зовнішні механізми його фінансової стабілізації;

вміти:

✓ застосовувати методичні підходи та інструментарій фінансового менеджменту в процесі управління підприємством;

✓ формувати та ефективно використовувати систему інформаційного забезпечення для прийняття рішень у процесі управління фінансами підприємства;

✓ розробляти оптимальну стратегічну та оперативно-тактичну фінансову політику на підприємствах різних організаційно-правових форм та різних форм власності з урахуванням їх фінансового стану та кон’юнктури ринку;

✓ розробляти етапи політики управління прибутком за основними напрямками з урахуванням стратегічних та

оперативно-тактичних цілей підприємства, а також проводити контроль за їх впровадженням;

✓ розробляти основні напрямки політики управління необоротними та оборотними активами підприємства, використовувати оптимізаційні моделі для визначення оптимального розміру товарно-матеріальних запасів, готової продукції, дебіторської заборгованості та грошових коштів підприємства;

✓ визначати поелементну вартість капіталу підприємства, його середньозважену вартість, граничну вартість та оцінювати вплив структури капіталу на його вартість;

✓ самостійно визначати оптимальні шляхи інвестиційної діяльності, застосовувати методи визначення дохідності реальних та фінансових інвестицій;

✓ застосовувати методичні підходи при розробленні фінансових планів та прогнозів подальшого розвитку з метою досягнення як стратегічних, так і оперативно-тактичних цілей підприємства;

✓ своєчасно застосовувати зовнішні та внутрішні механізми фінансової стабілізації підприємства з метою запобігання кризовому фінансовому стану на підприємстві.

Викладання курсу передбачає проведення лекцій, практичних занять. Певна частина програмного матеріалу має бути засвоєна студентами в процесі самостійної роботи, виконання тестових і розрахунково-аналітичних завдань, у т. ч. із використанням ПК, і при розгляді певних фінансових ситуацій.

Для повного досягнення зазначеної мети необхідною є робота студентів на практичних заняттях, яка є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом під час навчальних занять.

Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Фінансовий менеджмент» розроблено відповідно до робочої програми курсу з урахуванням предмета начальної дисципліни та її міждисциплінарних зв'язків.

Дані методичні вказівки містять питання за кожною темою лекцій для обговорення на практичних заняттях, теми рефератів, задачі і дають можливість ознайомитись з основами практичного застосування багатьох економічних категорій.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Основні теоретичні питання

1.1 Принципи ефективного управління фінансовою діяльністю підприємств.

1.2 Система основних задач, що спрямовані на реалізацію головної мети фінансового менеджменту.

1.3 Функції та механізм фінансового менеджменту.

1.4 Функціональна система управління фінансовою діяльністю.

Питання для обговорення

1 У чому полягає сутність фінансового менеджменту, його необхідність і значення в умовах ринкової економіки?

2 Надайте характеристику основних завдань фінансового менеджменту та їх впливу на досягнення його головної мети.

3 Надайте характеристику складу і основних функцій керуючої і керованої підсистем фінансового менеджменту.

4 У чому полягають основні принципи фінансового менеджменту?

5 У чому полягають методологічні основи побудови систем забезпечення фінансового менеджменту?

6 Назвіть складові елементи механізму фінансового менеджменту.

Теми фіксованих виступів та есе

1 Історичний аспект становлення і розвитку фінансового менеджменту.

2 Фінансовий менеджмент як складовий елемент системи управління діяльністю.

3 Особливості фінансового менеджменту в малому бізнесі.

4 Форми державного регулювання фінансової діяльності підприємства.

5 Фінансова політика підприємства та її інструменти.

6 Види організації фінансової структури підприємства та їх характеристика.

7 Роль фінансового менеджера у розробці стратегії і тактики розвитку підприємства.

8 Інформаційна база фінансового менеджменту як першооснова ефективного управління.

Ситуаційне завдання

Фірма «TRCі» — найбільша компанія з продажу іграшок у США, обсяг продажу становив понад 3,2 млрд дол. У фірми налічується 325 магазинів у США, Канаді, Великобританії та інших країнах. Ця фірма здійснила революцію в галузі іграшок у США. Вона постійно розширює свою міжнародну діяльність. У наступні 10 років планується будівництво ще 150 магазинів за кордоном.

«TRCі» має базову модель — «формулу» дій, яку вона використовує в США для розширення своєї міжнародної діяльності. Фірма нарощує потужність на рівні 10 % на рік. Вона завойовує ринки збуту в нових географічних районах щороку і в кожній країні будує склад з кількома магазинами, згрупованими поблизу цього складу. Регіональний склад дає змогу фірмі поповнювати запаси своїх магазинів за ніч і зберігати великі обсяги товарів, які закупаються у виробників «за низькими цінами» у «мертвий сезон».

Компанія завжди розміщує свої магазини на головній транспортній магістралі поблизу великого торгового центру. Така політика дає можливість залучити покупців торгового центру та дає можливість уникати високої орендної платні за розміщення на його території. Кожен магазин являє собою велику, окремо розташовану будівлю зі стелажми типу складських, на яких від підлоги до стелі зберігається понад 18 тис. виробів з візками для відбору товарів, що полегшує процес купівлі. «TRCі» ніколи не проводить дешевого розпродажу, але пропонує «щоденно низькі ціни», що активізує торгівлю в «мертві сезони». Компанія дотримується помірної рекламної політики. Вона використовує

телевізійну рекламу, коли вперше потрапляє на новий ринок, але вельми обмежену друковану рекламу після відкриття магазинів. Маючи 18 тис. виробів у кожному магазині та створивши зручну для покупців процедуру повернення товару, «ТРСі» претендує на те, щоб стати єдиною фірмою з продажу іграшок і супутніх товарів.

У компанії практикується процедура централізованого прийняття рішень. Усі магазини побудовані відповідно до інструкції головного правління фірми і мають ідентичне планування, товари розташовані на стелажах однаково. За допомогою складної системи автоматизованого прогнозування та обліку матеріальних запасів відстежується обсяг продажу за кожним товаром і кожним магазином.

Дані про обсяг продажу використовуються в головному правлінні для прогнозування майбутнього продажу, прийняття рішень щодо вторинних замовлень ходових товарів і зниження цін на неходові товари.

Таким чином, «ТРСі» могла закуповувати достатню кількість модних товарів, зберігаючи їх на складах, позбавлятися товарів, які не мають популярності, і вивільняти стелажі для ходових товарів.

Запитання:

1 Якою є політика компанії у сфері розміщення, планування підприємств, маркетингу, закупівлі та адміністративного контролю?

2 Яким чином ця політика допомагає «ТРСі» в реалізації головних завдань і мети фірми?

3 Чи буде ця політика такою ж ефективною в Україні, як і в США?

4 Як ви гадаєте, фірма «ТРСі» використала всі можливі принципи менеджменту?

Тема 2. СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Основні теоретичні питання

2.1 Організаційне забезпечення фінансового менеджменту підприємства.

2.2 Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.

Питання для обговорення

1 Надайте стисло характеристику основних елементів системи забезпечення фінансового менеджменту і дослідження методологічних основ її побудови на підприємстві.

2 Проаналізуйте зміст і склад фінансової інформації. Визначте загальні вимоги до інформаційної бази фінансового менеджменту підприємств.

3 Надайте стисло характеристику фінансової звітності підприємства як основного джерела інформації.

4 У чому полягає сутність поділу користувачів інформації на зовнішніх і внутрішніх?

5 У чому полягає сутність і склад зовнішніх і внутрішніх потоків інформації? Визначте особливості їх організації і контролю на підприємстві.

Теми фіксованих виступів та есе

1 Система показників інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, що формується з внутрішніх джерел.

2 Система показників інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, що формується із зовнішніх джерел.

3 Зовнішні користувачі фінансової інформації.

4 Призначення основних компонентів фінансової звітності.

Тема 3. ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ГРОШЕЙ У ЧАСІ ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ У ФІНАНСОВИХ РОЗРАХУНКАХ

Основні теоретичні питання

3.1 Концепція і методичний інструментарій оцінки вартості грошей у часі.

3.2 Математичні основи фінансового менеджменту (прості ставки позикових відсотків, прості облікові ставки, складні ставки позикових відсотків, складні облікові ставки).

3.3 Концепція і методичний інструментарій обліку чинника інфляції.

3.4 Концепція і методичний інструментарій обліку чинника ризику.

3.5 Концепція і методичний інструментарій обліку чинника ліквідності.

Питання для обговорення

- 1 Як ви розумієте концепцію вартості грошей у часі?
- 2 Чому концепція вартості грошей важлива з практичного погляду?
- 3 Які чинники впливають на зміну вартості грошей у часі?
- 4 Які методи нарахування відсотків вам відомі?
- 5 У чому полягає основна відмінність у методиці нарахування простих і складних відсотків?
- 6 Дайте визначення майбутньої вартості грошей.
- 7 Дайте визначення теперішньої вартості грошей. Для чого вона визначається?
- 8 Який взаємозв'язок між майбутньою та приведеною вартістю грошей?
- 9 Розкрийте сутність поняття «компаундування».
- 10 Розкрийте сутність поняття «дисконтування».
- 11 Наведіть формулу коефіцієнта дисконтування (дисконтного множника). Що вона означає?
- 12 Розкрийте сутність ануїтету. Які види ануїтетів ви знаєте?

- 13 Як визначається майбутня вартість ануїтету?
- 14 Як визначається приведена вартість ануїтету?
- 15 Назвіть приклади безумовного і умовного ануїтету.
- 16 Як визначити розмір одноразового платежу?
- 17 Що таке перпетуїтет?
- 18 Назвіть приклади довічної ренти.
- 19 Як визначити приведену вартість перпетуїтету?

Теми фіксованих виступів та есе

- 1 Концепція і методичний інструментарій обліку чинника інфляції.
- 2 Концепція і методичний інструментарій обліку чинника ризика.
- 3 Концепція і методичний інструментарій обліку чинника ліквідності.

Завдання для перевірки знань

Завдання 1. Розрахувати кінцеву одержувану суму за депозитним вкладом, якщо початкова сума вкладу складає 5 тис. грн і вона розміщена на умовах складних відсотків під 10 % річних, а період нарахування становить 3 роки. Нарахування проводиться: а) щоквартально; б) за півріччями, в) щомісячно.

Завдання 2. Визначити теперішню вартість облігації з нульовим купоном номінальною вартістю 6 тис. грн і строком погашення 5 років, якщо прийнятна норма прибутковості складає 15 %.

Завдання 3. Підприємством були інвестовані кошти на 3 роки. Наприкінці першого року воно одержало 100 тис. грн, наприкінці другого – 150 тис. грн, наприкінці третього – 130 тис. грн та інвестувало суму кожного платежу під 30 % річних до закінчення цього трирічного періоду. Визначити майбутню вартість потоку платежів.

Завдання 4. Наприкінці кожного року вноситься вклад на депозит у сумі 560 грн на умовах 10 % річних при щорічному нарахуванні відсотків. Яка сума буде на рахунку через 4 роки (майбутня вартість ануїтету)?

Завдання 5. Наприкінці кожного року вноситься вклад на депозит у сумі 1 тис. 500 грн на умовах 10 % річних при щорічному нарахуванні відсотків протягом 3 років. Визначити приведену вартість ануїтету.

Завдання 6. Підприємство має погасити через 3 роки облігації на суму 600 грн. Визначити розмір щорічних відрахувань для формування викупного фонду, якщо дані кошти до моменту погашення облігації інвестуються під 30 % річних (теорія ануїтетів).

Завдання 7. Облігація номінальною вартістю 1 тис. дол. забезпечує купонну ставку доходу у розмірі 12 % річних. Очікувана ставка доходу дорівнює 15 %. Термін облігації складає 10 років. Визначити ринкову ціну облігації.

Завдання 8. Визначити суму річного платежу, якщо підприємство отримало позику в сумі 140 тис. грн на термін 4 роки під 18 % річних зі складними нарахуваннями відсотків на неповернутий залишок. Повернення позики необхідно здійснювати рівними частинами наприкінці кожного року.

Тема 4. УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Основні теоретичні питання

4.1 Сутність, мета та основні завдання управління прибутком підприємства.

4.2 Сутність і мета управління витратами підприємства.

4.3 Операційний аналіз на підприємстві. Механізм операційного важеля.

4.4 Політика управління розподілом прибутку.

Питання для обговорення

1 У чому полягають зміст, завдання та функції управління прибутком підприємства?

2 Назвіть мету, завдання і послідовність управління витратами підприємства. Чому управління витратами є складовою частиною управління прибутку підприємства?

3 Визначте сутність механізму операційного важеля і його основні елементи.

4 У чому полягає сутність валової маржі підприємства? Яким чином фінансовий менеджер може забезпечити збільшення валової маржі і до яких фінансово-економічних наслідків це призведе?

5 Що показує операційний важіль?

6 Як розрахувати ефект операційного левериджу (важеля)?

7 На скільки відсотків зміниться прибуток при зміні виручки на 1 %, якщо ефект операційного левериджу дорівнює 0,5?

8 Які ще види важелів ви знаєте. Розкрийте їх сутність. Як розраховується обсяг беззбиткового виробництва?

9 Обґрунтуйте методологію визначення порога рентабельності і запасу фінансової міцності підприємства розрахунковим і графічним методами.

10 Визначте сутність методики визначення операційного важеля підприємства.

11 У чому полягають сутність і послідовність розроблення та реалізації дивідендної політики підприємства?

Теми фіксованих виступів та есе

1 Завдання політики управління формуванням операційного прибутку підприємства.

2 Обсяг беззбиткової діяльності: сфера застосування та методи визначення.

3 Операційний важіль: поняття, механізм дії, сфера застосування.

4 Управління розподілом прибутку на підприємствах різних форм власності.

5 Сутність та види дивідендної політики підприємства.

Завдання для перевірки знань

Завдання 1. Визначити обсяг реалізації продукції в сумарному та кількісному показниках, який забезпечить беззбиткову діяльність підприємства, запас фінансової міцності за умови продажу 2 тис. од. продукції; фінансовий результат за умови продажу 1 тис. од. і 2 тис. од. продукції. Визначити, яким чином збільшення постійних витрат на 10 % вплине на величину беззбиткової діяльності підприємства.

Дані для розрахунку:

- 1 Оптова ціна реалізації одиниці продукції – 36 грн.
- 2 Середні змінні витрати на одиницю продукції – 20 грн.
- 3 Загальні постійні витрати 30 тис. грн.

Завдання 2. Обсяг продажу підприємства становить 3 тис. од. продукції за ціною 500 грн за одиницю. Змінні витрати на одиницю виробу – 350 грн, постійні витрати по підприємству – 30 тис. грн.

Знайти:

- 1 Прибуток від реалізації продукції.
- 2 Як зміниться прибуток при зниженні виручки на 50 %?
- 3 Знайти обсяги беззбиткового виробництва при ціні 500 грн і 750 грн.

Завдання 3. Вкажіть, на який розмір дивіденду може розраховувати власник звичайної акції АТ номінальною вартістю 48 грн.

Вихідні дані:

- 1 Статутний фонд АТ – 79 тис. 968 грн.
- 2 Прибуток, одержаний за рік, – 30 тис. грн.
- 3 Сума податку на прибуток, сплаченого підприємством – 7 тис. 500 грн.
- 4 Сума, внесена до бюджету у вигляді економічних санкцій, – 1 тис. 500 грн.
- 5 Виплачені відсотки за прострочений кредит – 2 тис. грн.
- 6 Прибуток, перерахований товариством до фондів:
 - резервного – 700 грн;
 - розвитку і вдосконалення виробництва – 5 тис. грн;

- соціальних потреб – 2 тис. грн.
- матеріального заохочення – 3 тис. грн.

Завдання 4. Підприємство ЗАТ «Кульбаба» організовує виробництво і збут килимів за ціною 75 євро. Змінні витрати на виготовлення килима становлять 60 євро. Підприємство орендує приміщення і платить за це 1 тис. 500 євро щомісяця.

Визначити:

1 Скільки виробів потрібно виготовити підприємству для досягнення точки беззбитковості?

2 Як зміниться точка беззбитковості, якщо витрати на виготовлення виробу знизяться до 55 євро?

3 Скільки виробів має виготовити підприємство, щоб отримати прибуток у сумі 1 тис. євро.

4 Який запас фінансової міцності має підприємство при 1 тис. євро прибутку на місяць?

Завдання 5. Фінансовому менеджеру потрібно вирішити такі завдання:

1 Яку частину прибутку зможе зберегти підприємство при зниженні виручки на 10 %?

2 На скільки відсотків потрібно знизити постійні витрати, щоб утримати задану величину прибутку (350 грн) при зниженні виручки на 10 %?

3 На скільки відсотків має знизитись виручка від реалізації, щоб підприємство перестало отримувати прибуток?

Вихідні дані:

- виручка від реалізації	1 тис. 900 євро;
- змінні витрати	1 тис. 200 євро;
- маржинальний дохід	?
- постійні витрати	400 євро;
- прибуток	350 євро.

Завдання 6. Керівництво фірми прогнозує збільшити виручку від реалізації на 15 %. Поточна виручка складає 52 тис. грн, а змінні витрати 40 тис. грн. Постійні витрати 5 тис. грн.

Визначити суму прибутку, яка відповідатиме новому обсягу виручки традиційним способом і за допомогою виробничого важеля. Зробіть висновок про рівень рентабельності підприємства.

Тема 5. УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Основні теоретичні питання

5.1 Економічна сутність та класифікація активів підприємства. Форми функціонування активів. Участь у господарському процесі і швидкість обороту активів. Обслуговування окремих видів діяльності.

5.2 Фінансові джерела формування активів. Характер володіння активами. Міра ліквідності активів.

5.3 Принципи формування активів підприємства. Управління оборотними активами. Управління необоротними активами.

Питання для обговорення

1 В чому полягає сутність і зміст основних етапів розроблення і реалізації політики управління необоротними активами підприємства?

2 В чому полягає сутність вибору типу комплексної політики оперативного управління оборотними активами підприємства і поточними пасивами?

3 Надайте характеристику агресивного, консервативного і поміркованого підходів до формування поточних активів.

4 Поясніть, у чому полягає сутність, мета, завдання і послідовність управління виробничими запасами.

6 Визначте сутність, мету, завдання і послідовність управління дебіторською заборгованістю.

7 Охарактеризуйте основні підходи щодо формування кредитної політики підприємства (консервативна, компромісна, агресивна).

8 Обґрунтуйте основні критерії оптимальності дебіторської заборгованості і надайте характеристику можливих заходів щодо її досягнення.

9 Визначте сутність і особливості застосування оптимізаційних моделей управління грошовими активами підприємства (модель Баумоля, модель Міллера–Орра та модель Стоуна).

Теми фіксованих виступів та есе

1 Оптимізація співвідношення основного і оборотного капіталу.

2 Лізинг як форма формування необоротних активів підприємства.

3 Платіжна дисципліна та її вплив на фінансову стійкість підприємства.

4 Особливості політики формування активів підприємства залежно від галузі та масштабів діяльності.

Завдання для перевірки знань

Завдання 1. Річна потреба шурупів для виготовлення меблів становить 100 тис. одиниць, середня вартість витрат на їх організацію і доставку складає 45 грн (у розрахунку на одне замовлення), середні витрати на зберігання одиниці матеріалу – 33 грн. Визначити оптимальний розмір замовлень шурупів та їх оптимальний середній розмір.

Завдання 2. У підприємства А на початок року дебіторська заборгованість становила 37 тис. грн, а на кінець зменшилась на 14 тис. грн. Загальна вартість оборотних активів відповідно становила 134 тис. грн і 115 тис. грн. У підприємства Б дебіторська заборгованість на початок року становила 35 тис. грн, а на кінець збільшилась на 10 тис. грн. Загальна вартість оборотних активів на початок і кінець періоду склала 245 тис. грн і 270 тис. грн. За допомогою коефіцієнта відволікання оборотних активів визначте ефективність

менеджерської роботи кожного підприємства і визначте більш ефективне підприємство.

Завдання 3. Визначте кількість оборотів дебіторської заборгованості по фірмі, якщо її залишки на початок року склали 145 тис. грн, а на кінець 177 тис. грн. За рік підприємством було продано 300 тис. л молока за ціною 6,5 грн за 1 л, та 10 тис. кг масла за ціною 44,5 грн за 1 кг.

Завдання 4. У підприємства А на початок року дебіторська заборгованість становила 25 тис. грн, а на кінець зменшилась на 14 тис. грн. Загальна вартість оборотних активів відповідно становила 104 тис. грн та 115 тис. грн. У підприємства Б дебіторська заборгованість на початок року становила 35 тис. грн, а на кінець збільшилась на 10 тис. грн. Загальна вартість оборотних активів на початок і кінець періоду склала 145 тис. грн і 170 тис. грн. Виручка від реалізації продукції по підприємству А склала – 700 тис. грн, а підприємства Б – 550 тис. грн. Визначте період інкасації дебіторської заборгованості за кожним підприємством та зробіть відповідні висновки щодо ефективності діяльності підприємств.

Завдання 5. Визначте ефективність використання грошових коштів, якщо їх залишок на початок року становив 75 тис. грн, а на кінець – 80 тис. грн. Середня сума оборотних активів на початок року склала 450 тис. грн, а на кінець – 600 тис. грн.

Завдання 6. Визначте ефективність використання грошових коштів у господарському обороті, якщо залишок коштів на початок року склав 4 тис. 500 грн, а виручка за минулий рік 500 тис. грн, а залишок грошових коштів на кінець – 7 тис. грн, а виручка за звітний період – 600 тис. грн.

Завдання 7. Визначте частку участі операційних необоротних активів у загальній сумі активів підприємства, якщо вартість необоротних активів, які беруть участь у виробничій діяльності, становила 78 тис. грн на початок року і 85 тис. грн на кінець, а вартість оборотних активів на початок і кінець – 35 тис. і 42 тис. грн відповідно.

Завдання 8. Балансові дані виробничого підприємства такі:

Основні активи – 3 тис. 510 грн.

Власні засоби – 2 тис. 220 грн.

Запаси сировини – 401 грн.

Незавершене виробництво – 202 грн.

Резерви – 1 тис. грн.

Довгострокова заборгованість – 2 тис. грн.

Короткострокова банківська заборгованість – 1000 грн.

Запаси готової продукції – 605 грн.

Дебіторська заборгованість – 1 тис. 830 грн.

Кошти – 200 грн.

Кредиторська заборгованість – 1 тис. 200 грн.

Короткострокові фінансові вклади – 200 грн.

Інші поточні активи – 300 грн.

Розрахувати:

- 1) власні оборотні кошти;
- 2) поточні фінансові потреби;
- 3) потенційний надлишок (дефіцит) коштів;
- 4) реальний надлишок (дефіцит) коштів;
- 5) при виявленні дефіциту розрахувати суму необхідного короткострокового кредиту.

Завдання 9. Визначити на основі моделі Міллера–Орра діапазон коливань залишку грошових активів, а також максимальну середню суму цього залишку на підставі таких даних.

Страховий (мінімальний) залишок грошових активів, установлений по підприємству на плановий рік, складає 5 тис. грн.

Середньоквадратичне (стандартне) відхилення щоденного грошового обороту за даними аналізу за попередній рік складає 2 тис. 80 грн.

Витрати на обслуговування даної операції поповнення коштів складають 80 грн.

Середньоденна ставка відсотка за короткостроковими фінансовими вкладками становить 8 %.

Завдання 10. У I кварталі підприємство реалізувало продукції на 250 млн грн, середньоквартальні залишки оборотних коштів становили 25 млн грн. У II кварталі обсяг реалізації продукції збільшиться на 10 %, а час одного обороту оборотних коштів буде скорочено на один день. Визначити:

1 коефіцієнт оборотності оборотних коштів і тривалість одного обороту у днях у I кварталі;

2 коефіцієнт оборотності оборотних коштів і їх абсолютний розмір у II кварталі;

3 вивільнення оборотних коштів у результаті скорочення тривалості одного обороту оборотних коштів;

4 проаналізуйте ситуацію, якщо час одного обороту оборотних коштів не буде скорочено;

5 розробіть заходи щодо ліквідації дефіциту оборотних коштів.

Тема 6. ВАРТІСТЬ І ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Основні теоретичні питання

6.1 Сутність капіталу підприємства та принципи його формування.

6.2 Економічна сутність та класифікація капіталу підприємства.

6.3 Принципи формування капіталу підприємства.

6.4 Економічна сутність та класифікація капіталу підприємства.

6.5 Принципи формування капіталу підприємства.

6.6 Управління капіталом.

Питання для обговорення

1 Визначте сутність вартості капіталу підприємства і основні принципи її оцінки.

2 Обґрунтуйте методику визначення середньозваженої вартості капіталу і основні напрямки її використання.

3 Наведіть особливості оцінки складових елементів власного капіталу.

4 В чому полягає сутність податкового коректора і необхідність його врахування в процесі визначення вартості капіталу?

5 Визначте сутність ефекту фінансового важеля і способи його розрахунку.

6 У чому полягає сутність виробничо-фінансового важеля і методика його розрахунку?

7 Назвіть основні критерії оптимізації структури капіталу і особливості методики формування оптимальної структури капіталу з їх застосуванням.

Теми фіксованих виступів та есе

1 Вплив видів діяльності на структуру капіталу підприємства.

2 Оцінка чинників впливу на співвідношення власного і залученого капіталу підприємства.

3 Факторинг як джерело фінансування підприємства.

4 Дивідендна політика як складова управління капіталом.

5 Використання ціни капіталу в оцінці вартості підприємства.

Фінансовий важіль (леверидж) як метод управління прибутком.

Завдання для перевірки знань

Завдання 1. Визначити оптимальну структуру капіталу за такими даними (таблиця 6.1.):

Таблиця 6.1

Показники	Варіанти структури капіталу та його ціни						
	1	2	3	4	5	6	7
Частка власного капіталу	100	90	80	70	60	50	40
Частка залученого капіталу	0	10	20	30	40	50	60
Ціна власного капіталу	13,0	13,3	14,0	15,0	17,0	19,5	25,0
Ціна залученого капіталу	7,0	7,0	7,1	7,5	8,0	12,0	17,0

Завдання 2. Необхідно оцінити можливість та ефективність використання банківського кредиту, фінансового лізингу та облігаційної позики як джерел фінансування. Треба розрахувати поелементну та середньозважену вартість капіталу (СЗВК), подати управлінські пропозиції щодо оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації затрат на його залучення. Чи доцільно збільшувати емісію облігацій до 40 % потреби в позиченому капіталі, частково відмовившись від банківського кредитування? Розрахувати, як це вплине на СЗВК.

Вихідні дані містяться в таблиці 6.2.

Таблиця 6.2

Банківський кредит	Очікувана ставка – 21 % річних. Затрати на оформлення – 1 % до суми позики
Фінансовий лізинг	Річна лізингова ставка – 18 %. Затрати на оформлення – 2 %. Річна норма амортизації – 8 %. Граничні обсяги – 20 % до загальної потреби в капіталі
Облігаційна позика	Річна купонна ставка – 18 %. Затрати на оформлення – 4 % до суми емісії. Граничні обсяги – 10 % до загальної потреби у позиковому капіталі
Загальна потреба у позиковому капіталі 200 тис. грн	

Завдання 3. Власний капітал готельного комплексу – 800 тис. грн. За рахунок позикового капіталу можна покращити матеріально-технічну базу готельного підприємства, забезпечити зростання прибутковості власного капіталу.

Норма рентабельності активів підприємства – 32 %. Ставка % за кредит – 22 %. Мінімальна потреба в оборотних коштах – 250 тис. грн. Необхідно визначити при якій структурі капіталу досягається максимальний ефект фінансового важеля. Гранична структура капіталу – 50 % власного і 50 % залученого капіталу. При зростанні обсягу кредиту на кожні 100 тис. грн кредитна установа збільшує відсотки за кредит на 2 %.

Тема 7. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ ПІДПРИЄМСТВА

Основні теоретичні питання

- 7.1 Сутність інвестицій підприємства та принципи формування його інвестиційної політики.
- 7.2 Управління реальними інвестиціями.
- 7.3 Управління фінансовими інвестиціями.

Питання для обговорення

1 У чому полягає сутність інвестицій підприємства? Назвіть основні критерії, їх класифікацію і стисло характеристику основних класифікаційних груп.

2 Визначте сутність та надайте стисло характеристику етапів розроблення і реалізації політики управління реальними інвестиціями підприємства.

3 Визначте сутність методики розрахунку та оцінювання основних показників оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів.

4 Надайте характеристику основних класифікаційних групам фінансових інвестицій.

Теми фіксованих виступів та есе

- 1 Капітальні інвестиції (реальні) та особливості їх залучення.
- 2 Фінансові інвестиції та особливості їх залучення.
- 3 Інвестиційна політика підприємства.
- 4 Особливості формування політики управління реальними інвестиціями.
- 5 Методи та практичні прийоми оцінки реальних проектів.

Тема 8. УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Основні теоретичні питання

8.1 Значення ефективного управління грошовими потоками підприємства.

8.2 Класифікація видів грошових потоків підприємства.

8.3 Принципи, мета та етапи управління грошовими потоками підприємства.

8.4 Методи оптимізації грошових потоків підприємства.

8.5 Планування грошових потоків на підприємстві.

Питання для обговорення

1 Визначте сутність грошових потоків підприємства. Назвіть основні класифікаційні ознаки і дайте стислу характеристику відповідних видів грошових потоків.

2 Визначте мету, завдання і принципи управління грошовими потоками підприємства.

3 Надайте характеристику основних етапів управління грошовими потоками підприємства.

4 У чому полягає сутність і основні складові оптимізації грошових потоків підприємства?

5 Проаналізуйте методи оптимізації дефіцитного грошового потоку в короткостроковому та довгостроковому періодах.

6 Які методи оптимізації надлишкового грошового потоку ви знаєте?

7 У чому полягає суть методології забезпечення вирівнювання і синхронізації грошових потоків?

Теми фіксованих виступів та есе

1 Принципи управління грошовими потоками підприємства.

2 Оптимізація грошових потоків підприємства.

3 Планування грошових потоків на підприємстві.

Тема 9. ВНУТРІШНЬОФІРМОВЕ ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ

Основні теоретичні питання

9.1 Сутність та необхідність фінансового прогнозування і планування на підприємстві.

9.2 Підсистеми фінансового планування: їх сутність і взаємозв'язок.

9.3 Процес бюджетування в загальній системі фінансового планування.

9.4 Види бюджетів підприємства. Особливості їх складання.

Питання для обговорення

1 У чому полягає необхідність фінансового планування на підприємстві?

2 Назвіть особливості підсистем фінансового планування (стратегічного, поточного та оперативного планування). В чому полягає взаємозв'язок між ними?

3 Послідовність здійснення фінансового планування на підприємстві.

4 Надайте стисло характеристику видів фінансових планів підприємства.

5 У чому полягає сутність та значення процесу бюджетування в загальній системі фінансового планування? Які характерні риси бюджетування ви знаєте?

6 У чому полягає процес розроблення основного бюджету підприємства?

7 Назвіть види бюджетів підприємства та особливості їх складання.

Теми фіксованих виступів та есе

1 Значення фінансового планування для підприємства.

2 Характеристика підсистем фінансового планування.

3 Стратегічне фінансове планування.

4 Основні етапи фінансового планування на підприємстві.

5 Бюджетування капітальних інвестицій.

Тема 10. ПОЛІТИКА АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ПРИ ЗАГРОЗІ БАНКРУТСТВА

Основні теоретичні питання

10.1 Фінансова криза на підприємстві: сутність, ознаки і джерела виникнення.

10.2 Економіко-правові аспекти банкрутства підприємств в Україні.

10.3 Діагностика банкрутства підприємства.

10.4 Формування та реалізація політики антикризового фінансового управління підприємством.

10.5 Сутність фінансової стабілізації підприємства при загрозі банкрутства. Внутрішні і зовнішні механізми фінансової стабілізації підприємства.

10.6 Сутність і форми фінансової санації підприємства.

Питання для обговорення

1 Визначте основні нормативно-правові акти, що регулюють процедури банкрутства підприємств в Україні.

2 Які основні внутрішні і зовнішні чинники формування кризового фінансового стану підприємства ви знаєте? Надайте стислу характеристику механізму їх впливу.

3 В чому полягає сутність, головна мета та принципи антикризового фінансового управління підприємством при загрозі банкрутства?

4 Надайте стислу характеристику основним етапам формування та реалізації політики антикризового фінансового управління підприємством.

5 У чому полягає сутність оперативних, тактичних і стратегічних механізмів фінансової стабілізації підприємства?

6 Визначте сутність санації підприємства. Надайте стислу характеристику форм фінансової санації.

Теми фіксованих виступів та есе

1 Механізми фінансової стабілізації підприємства. суть та завдання управління фінансовою санацією.

2 Форми санації. Модель санації підприємства.

3 Внутрішній механізм фінансової стабілізації.

4 Управління залученням зовнішніх фінансових джерел.

5 Організаційно-фінансове забезпечення реструктуризації підприємства. Розроблення програми фінансового оздоровлення підприємства.

6 Спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства на основі системи показників В. Бівера, якщо чистий прибуток становить 60 тис. грн, оборотні активи – 260 тис. грн, запаси та затрати – 110 тис. грн, грошові кошти та дебіторська заборгованість – 130 тис. грн, власний капітал – 170 тис. грн, довгострокові зобов'язання – 50 тис. грн, короткострокові зобов'язання – 280 тис. грн, валюта балансу – 500 тис. грн.

Завдання для перевірки знань

Завдання 1.

Проаналізувати доцільність використання методу діагностики банкрутства, запропонований відомим фінансовим аналітиком Вільямом Бівером. Система показників Вільяма Бівера наведена у таблиці 10.1.

Таблиця 10.1

Показники	Алгоритм розрахунку	Рекомендовані значення		
		Група I – стійкий фінан- совий стан	Група II – за 5 р. до банкрут- ства	Група III – за 1 р. до банк- рут- ства
1	2	3	4	5
Коефіцієнт Бівера	$\text{Коеф.Бівера} = \frac{\text{ЧПр} - \text{Ам}}{\text{ДЗоб} + \text{ПЗоб}}$	0,4-0,45	0,17	-0,15

Продовження таблиці 10.1

1	2	3	4	5
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	$\text{Коеф. заг. лікв.} = \frac{\text{ОбА}}{\text{ПЗоб}}$	$\geq 3,2$	$\leq 2,0$	$\leq 1,0$
Рентабельність активів	$\text{РентА} = \frac{\text{ЧПр}}{\text{Валюта}_\text{балансу}} * 100\%$	6-8	4	-22
Коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом	$\text{Коеф. покр. А} = \frac{\text{ВлК} - \text{НеобА}}{\text{Валюта}_\text{балансу}}$	0,4	$\geq 0,3$	$\approx 0,06$
Фінансовий леверидж	$\text{Фін}_\text{леверидж} = \frac{\text{ДЗоб} + \text{ПЗоб}}{\text{Валюта}_\text{балансу}}$	6-8	4	-22
Примітка – ЧПр – чистий прибуток, грн; Ам – амортизаційні відрахування, грн; ДЗоб – сума довгострокових зобов'язань, грн; ПЗоб – розмір поточних зобов'язань, грн; ОбА – сума оборотних активів, грн; НеобА – розмір необоротних активів, грн; ВлК – розмір власного капіталу, грн				

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ТЕОРЕТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ СТУДЕНТАМИ

1 Дослідити, як співвідносяться поняття «управління», «управління фінансами» і «фінансовий менеджмент». Які принципові риси-відмінності має фінансовий менеджмент у системі управління фінансами?

2 Визначити умови, необхідні для виникнення і функціонування фінансового менеджменту.

3 Обґрунтувати, чи можна максимізацію прибутку вважати головною метою фінансового менеджменту. Якщо ні, то в чому полягає головна мета фінансового менеджменту?

4 Надати стисло характеристику методів та прийомів фінансового менеджменту. Навести конкретні приклади їх використання.

5 Провести порівняльний аналіз сутності стратегічного, проблемно орієнтованого, оперативного-тактичного фінансового менеджменту в розрізі специфіки їх цілей і завдань, особливостей організації і сфери використання.

6 Визначити особливості організації фінансового менеджменту на підприємствах різних організаційно-правових форм та форм власності.

7 Проаналізувати особливості формування фінансової звітності малих підприємств.

8 Визначити особливості формування фінансової звітності підприємств – емітентів цінних паперів.

9 Проаналізувати нормативно-правові положення щодо регулювання проблеми визначення сутності і меж комерційної таємниці підприємства.

10 Дослідити сутність реальної ефективної ставки відсотка та особливості її розрахунку для різних умов нарахувань.

11 Ознайомитися з методикою врахування впливу чинника ризику на зміну вартості грошей у часі.

12 Ознайомитися з методикою врахування впливу чинника ліквідності на вартість грошей у часі.

13 Ознайомитися з методикою врахування впливу інфляції на визначення вартості грошей у часі.

14 З'ясувати особливості формування амортизаційної політики підприємства на сучасному етапі економічного розвитку.

15 З'ясувати сутність лівостороннього і правостороннього ризику в управлінні оборотним капіталом. Навести приклади лівостороннього і правостороннього ризику.

16 Визначити сутність і особливості використання контролю за виробничими запасами.

17 Обґрунтувати сутність і особливості різних методів інкасації і рефінансування дебіторської заборгованості.

18 З'ясувати основні чинники, що визначають структуру капіталу підприємства, і дати характеристику механізму їх впливу на неї.

19 Визначити основні принципи, яких потрібно дотримуватись при формуванні структури капіталу підприємства.

20 Провести порівняльний аналіз власного і позикового капіталу підприємства, визначити їх характерні риси і основні принципи оцінки.

21 Дослідити особливості розроблення і реалізації емісійної політики підприємства – емітента акцій.

22 Дослідити особливості розроблення і реалізації емісійної політики підприємства – емітента облігацій.

23 Навести характеристику основних чинників, що впливають на формування прибутку підприємства (в розрізі операційної, фінансової і інвестиційної діяльності).

24 Ознайомитися з методикою оптимізації структури продукції підприємства з використанням показників операційного аналізу.

25 Дослідити нормативно-правовий порядок здійснення нарахування та виплати дивідендів в Україні. З'ясувати сутність і мету встановлення таких дат: дата оголошення дивідендів, екс-дивідендна дата, дата перепису, дата виплати.

26 Навести стисло характеристику чинників, що впливають на формування дивідендної політики підприємств.

27 Визначити сутність і завдання управління розподілом прибутку підприємства. Назвати основні принципи і напрями управління розподілом прибутку.

28 Здійснити порівняльну характеристику підходів щодо формування і відповідних їм типів дивідендної політики.

29 Визначити основні види інвестиційних проектів і вимоги до їх розроблення.

30 Ознайомитися з порядком розроблення бюджету капітальних вкладень.

31 Навести приклади ринкового ризику та бізнес-ризиків фінансового інвестування.

32 Провести порівняльний аналіз різних методів розрахунку вартості поточних фінансових інвестицій (первісну оцінку за собівартістю, оцінку за нижчою з двох оцінок – собівартість або ринкова вартість на основі окремої інвестиції чи на основі інвестиційного портфеля).

33 Провести порівняльний аналіз різних методів розрахунку вартості довгострокових фінансових інвестицій (метод собівартості, за нижчою оцінкою собівартості або ринковою

вартістю, за методом участі в капіталі; за переоціненою вартістю).

34 З'ясувати сутність диверсифікації. Навести приклади диверсифікованого та недиверсифікованого ризику.

35 Обґрунтувати необхідність ефективного управління грошовими потоками підприємства.

36 Визначити особливості управління вхідними і вихідними грошовими потоками підприємства.

37 З'ясувати і надати характеристику основних чинників, що впливають на оптимізацію грошових потоків підприємства в розрізі внутрішніх та зовнішніх.

38 З'ясувати особливості управління грошовими потоками, пов'язаними з фінансовими операціями, з оплатою рахунків суб'єктів господарювання, з перерахуванням коштів до бюджету і цільових державних фондів.

39 Дослідити основні методи фінансового планування на підприємстві. Навести конкретні приклади їх застосування.

40 Провести порівняльний аналіз бюджетування і традиційної системи фінансового планування.

41 Дати стисло характеристику основних способів бюджетування.

42 З'ясувати сутність і види фінансової кризи підприємства.

43 З'ясувати черговість задоволення вимог кредиторів при провадженні справи про банкрутство боржника.

44 Визначити сутність і особливості формування ліквідаційної маси.

45 Дослідити основні прийоми і методи діагностики банкрутства підприємства.

46 Дослідити сутність і особливості використання моделей фінансової рівноваги в системі антикризового управління підприємством.

47 З'ясувати сутність і механізм дії системи випереджального реагування на загрозу банкрутства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс]: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

2 Адаменко, М. В. Застосування системного підходу при удосконаленні фінансового менеджменту підприємства [Текст] / М. В. Адаменко // Економіка, фінанси, право. – 2012. – № 7. – С. 27-31.

3 Паранчук, С. В. Трансформація систем фінансового менеджменту в умовах переходу до постіндустріальної економіки [Текст] / С. В. Паранчук // Проблеми науки. – 2011. – № 7. – С. 34-40.

4 Тельнова, Г. В. Визначення загальних засад концепції фінансового менеджменту інтегрованої корпоративної структури [Текст] / Г. В. Тельнова // Економічний часопис ХХІ. – 2013. – № 3-4. – С. 57-60.

5 Тельнова, Г. В. Організація підсистеми гнучкого планування в системі фінансового менеджменту підприємства [Текст] / Г. В. Тельнова // Економіка & держава. – 2012. – № 6. – С. 51-53.

6 Анализ финансово-хозяйственной деятельности: практикум. [Текст] / О. В. Губина, В. Е. Губин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ФОРУМ, ИНФРА-М, 2012. – 192 с.

7 Андреева, Г. І. Економічний аналіз [Текст] : навч.-метод. посібник / Г. І. Андреева. – К. : Знання, 2008. – 263 с. – (Серія «Вища освіта ХХІ століття»).

8 Бабенко, В. Г. Механізм страхування фінансових ризиків: монографія [Текст] / В. Г. Бабенко. – Мелітополь : ТДАТУ, 2009. – 287 с.

9 Баканів, М. І. Фінансовий аналіз [Текст] : навч. посібник / М. І. Баканів. – К. : Кондор, 2009. – 296 с.

10 Банк, В. Р. Финансовый анализ [Текст] : учеб. пособие / В. Р. Банк, С. В. Банк, А. В. Тараскина. – М. : ТК Велби, Изд-во «Перспектив», 2006. – 344 с.

11 Басовский, Л. Е. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности [Текст] / Л. Е. Басовский, А. М. Лунева, А. Л. Басовский. – М. : Инфра-М, 2008. – 222 с.

12 Фінансовий аналіз [Текст] : навч. посібник / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.

13 Білуха, М.Т. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] : підручник / М. Т. Білуха. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 690 с.

14 Бланк, И. А. Основы финансового менеджмента [Текст] : учебник : в 2 т. / И. А.Бланк. – К. : Ника-Центр, 1999. – 512 с.

15 Богатко, Н. Г. Облік та аналіз фінансових інвестицій [Текст] : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / Н. Г. Богатко; Харк. держ. акад. технології та орг. харчування. – Харків, 1999. – 17 с.

16 Бровкова, Е. Г. Внешнеэкономическая деятельность [Текст] : підручник / Е. Г. Бровкова, И. П. Продиус. – К. : Сирин, 2000. – 196 с.

17 Булатів, А. С. Економічний аналіз діяльності підприємств [Текст] : навч. посібник / А. С. Булатів. – К. : Знання, 2007. – 408 с.

18 Гречина, І. В. Оціна інвестиційної привабливості торговельних підприємств [Текст] : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / І. В. Гречина; Донец. держ. ун-т економіки і торгівлі. – Донецьк, 2008. – 19 с.

19 20. Гречина, І. В. Оцінка інвестиційної привабливості торговельних підприємств [Текст] : монографія / І. В. Гречина, П. М. Сухарев. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. – 417 с.

20 Балабанов, И. Т. Основы финансового менеджмента. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 250 с.

21 Бланк, И. А. Основы финансового менеджмента [Текст] / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 1999. – Т. 1, 2.

22 Бланк, И. А. Управление использованием капитала [Текст] / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2000. – 656 с.

23 Бланк, И. А. Управление прибылью [Текст] / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 1998. – 544 с.

24 Бланк, И. А. Финансовый менеджмент [Текст] : учеб. курс / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1999. – 528 с.

25 Брігхем, Є. Ф. Основы фінансового менеджменту [Текст] : пер. з англ. / Є. Ф. Брігхем. – К. : Молодь, 1997. – 1000 с.

26 Ван Хорн, Дж. К. Основы управления финансами [Текст]: пер. с англ. / Дж. К. ван Хорн. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 780 с.

27 Крамаренко, Г. О. Фінансовий менеджмент [Текст]: підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – 2-ге вид. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.

28 Ковалев, В. В. Управление финансами [Текст]: учеб. пособие / В. В. Ковалев. – М.: ФБК-ПРЕСС, 1998. – 160 с.

29 Лігоненко, Л. О. Управління грошовими коштами торговельного підприємства [Текст]: навч. посібник / Л. О. Лігоненко, Г. В. Ковальчук. – К.: КДТЕУ, 1998. – 156 с.

30 Омельченко, Л. С. Фінансовий менеджмент [Текст]: навч. посібник / Л. С. Омельченко. – Маріуполь: ПДТУ, 2016. – 235 с.

31 Поляк, Г. Б. Финансовый менеджмент [Текст]: учебник / Г. Б. Поляк. – М.: Финансы: ЮНИТИ, 1997. – 518 с.

32 Терещенко, О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств [Текст]: навч. посібник / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2000. – 412 с.

33 Фінансовий менеджмент [Текст]: метод. вказівки щодо вивчення дисципліни для студ. спец. «Фінанси» / уклад. І. О. Школьник. – Суми: УАБС, 2002. – 32 с.

34 Фінансовий менеджмент [Текст]: метод. рекомендації щодо виконання контрольних робіт для студ. заочної форми навчання / уклад. І. О. Школьник. – Суми: УАБС. – 50 с.

35 Фінансовий менеджмент [Текст]: метод. рекомендації щодо виконання курсової роботи для студ. спец. «Фінанси» / уклад. І. О. Школьник. – Суми.: УАБС, 2003. – 26 с.

36 Фінансовий менеджмент [Текст]: навч. посібник / за ред. проф. Г. Г. Кірейцева. – К.: ЦУЛ, 2002. – 496 с.

37 Финансовый менеджмент: теория и практика [Текст]: учебник / под ред. Е. С. Стояновой. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд-во «Перспектива», 2000. – 656 с.

38 Финансовый менеджмент [Текст]: учебник / ред. Н. Ф. Самсонов. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1999. – 495 с.

